

KVALITET NASTAVE U VISOKOM OBRAZOVANJU PREMA MIŠLJENJU STUDENTATA UNIVERZITETA U BEOGRADU

Tamara Radojević¹, Jasmina Kovačević², Dragana Maćešić Petrović³, Aleksandra Bašić⁴

^{1,2,3,4}Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

¹radojevic995@gmail.com, ²kovacijasmina@gmail.com, ³macesicd@yahoo.com, ⁴aleksandra@fasper.bg.ac.rs

Kratak sadržaj: Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita mišljenje studenata o kvalitetu organizacije nastave na fakultetima Univerziteta u Beogradu. Uzorak je činilo 332 studenata Univerziteta u Beogradu osnovnih i master studija (38% studenata iz grupacije društveno-humanističkih nauka, 37,3% studenata iz grupacije medicinskih nauka, 19,3% iz grupacije tehničkog-tehnoloških nauka i 5,4% studenata iz grupacije prirodno-matematičkih nauka). Za potrebe istraživanja korišćen je modifikovan Upitnik o kvalitetu visokog obrazovanja i ishodima učenja (Lungulov, 2015).

Rezultati istraživanja pokazuju da u nastavi još uvek dominiraju tradicionalni pristupi. Najčešće primenjivane metode su demonstracija putem prezentacija (70,9%) i monološka metoda, akademsko predavanje, (63,8%), sa dominantnim frontalnim oblikom rada. Zatim slede dijaloška metoda, razgovor, diskusija (29,9%) i metoda teksta (18,1%) dok su najmanje zastupljene metoda zasnovane na praktičnim aktivnostima (14,7%). Ispitanici smatraju da se tokom nastavnog procesa ne podstiče dovoljno kritičko mišljenje (56%), da nastavnici ne daju jasna objašnjenja o tome zašto se rade određeni zadaci (50,9%), da se ne vrednuje sposobnost studenata da procene različite strategije u rešavanju problema i njihove ishode (44%), da predavanja nisu organizovana tako da pomažu da se nauči kako da se izdvoje važne i bitne informacije, pretpostavke i zaključci (50,3%), kao i da nastavnici delimično podstiču samostalnost studenata i postavljaju zadatke u kojima se traži logičko razmišljanje i povezivanje nastavnog sadržaja (37,9%). Na pitanje kako unaprediti kvalitet obrazovanja, ispitanici su u najvećem procentu navodili neophodnost većeg povezivanja teorije i prakse, većim bavljenjem studentima, češću evaluaciju kompetencija profesora, unapređivanje studijskih programa kao i inoviranje udžbeničke literature. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da nijedna reforma visokog obrazovanja neće adekvatno odgovoriti očekivanjima ako pedagoško-didaktička pitanja modernizacije visokoškolske nastave ne postanu prioritet.

Ključne reči: visokoškolsko obrazovanje, kvalitet, nastava, stavovi, studenti

QUALITY OF TEACHING IN HIGHER EDUCATION IN THE OPINION OF STUDENTS AT UNIVERSITY OF BELGRADE

Abstract: The aim of this research was to examine the students opinion on the quality of the organization of teaching at the faculties of the University of Belgrade. The sample consisted of 332 students of the University of Belgrade elementary and master academic studies (38% of students from the faculties of social sciences and humanities, 37,3% of students from the faculties of medical sciences, 19,3% of students from the faculties of technology and engeneering sciences and 5.4% students from the faculties of sciences and mathematics). A modified Questionnaire on Higher Education Quality and Learning Outcomes was used for research purposes (Lungulov, 2015).

The research findings show that teaching is still dominated by traditional approaches. The most commonly used methods are presentation (70,9%) and monologue method, academic lecture, (63.8%), with a dominant frontal form of work. Followed by dialog method, discussion, (29.9%) and text method (18.1%), while the least used are methods based on practical activities (14.7%). Respondents find that critical thinking (56%) is not encouraged during the teaching process, that teachers do not provide clear explanations about why certain tasks are done (50.9%), that students ability to evaluate different problem-solving strategies and their outcomes is not evaluated (44%), that the classes are not organized to help to learn how to extract important information, assumptions and conclusions (50.3%). But also that teachers do not sufficiently encourage student independence and set tasks that require logical thinking and linking of teaching content (37,9%). When asked how to improve the quality of education, the respondents cited the need for greater integration of theory and practice, dealing with students and less private projects, more frequent evaluation of professors' competences, improving study programs and harmonizing them with practically applicable knowledge, and not requiring only memorising facts that are quickly forgotten, also innovate textbooks. The research findings suggest that no higher education reform will adequately meet expectations if pedagogical and didactic issues of higher education modernization do not become a priority.

Key-words: higher education, quality, teaching, attitudes, students

1. UVOD

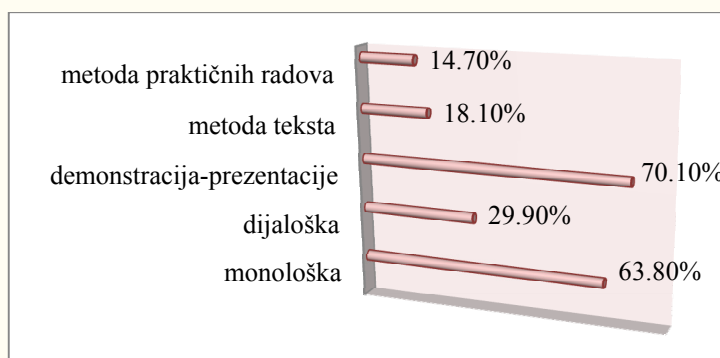
Permanentno unapređenje kvaliteta visokog obrazovanja predstavlja jedan od prioritetnih ciljeva Bolonjskog procesa. Kako bi visoko obrazovanje odgovorilo postavljenom cilju, pored spoljašnjih, odnosno promena na sistemsko-organizacionom nivou, neophodne su i unutrašnje promene koje su usmerene na organizaciju nastavnog rada kroz obezbeđivanje uslova za prihvatanje i implementaciju odgovarajućih inovacija u visokoškolskoj nastavi. Savremene didaktičke koncepcije se zalažu da se u nastavi posveti pažnja, ne samo savlađivanju reprezentativnih znanja iz raznih oblasti, već, u istoj meri, ako ne i više, razvijanju intelektualnih potencijala, savlađivanju logičkih operacija, rešavanju problema, samostalnom učenju, razvijanju komunikacijskih sposobnosti, socijalizaciji, interakciji, saradničkom učenju, demokratskim odnosima, uvažavanju stavova drugih [4, 5] Takav koncept koji je iniciran novim potrebama savremenog društva, pored menjanja uloge nastavnika i studenata u procesu nastave, menja i odnos primenjivanih strategija, pristupa, metoda i oblika rada [8]. Potreba za primenom inovativnih modela u nastavi dovodi se u vezu sa saznanjima o učenju i nastavi: da postoje različiti kognitivni stilovi i različiti pristupi učenju - odnosno da različiti studenti uče različito, da se različiti sadržaji uče na različite načine i da se različiti ciljevi obrazovanja postižu različitim načinima učenja [6,11]. Međutim, stiče se utisak da problemi unutrašnjih promena visokoškolske nastave još uvek nisu dobili odgovarajući značaj i da je taj izuzetno značajan segment visokog obrazovanja ostao u senci spoljašnjih promena. Dominacija frontalnog oblika rada i monolog nastavnika kao najčešća metoda, koja služi za prenos znanja studentima koji ga ne poseduju, postaju jedna od osnovnih slabosti nastave na svim nivoima obrazovanja [1] Pasivnost studenata i njihovo nekritičko primanje informacija dobijenih od nastavnika predstavljaju obrasce koji ne mogu da odgovore potrebama savremenog obrazovanja [9]. Za razliku od tradicionalnog pristupa i metoda u kojima je profesor, više – manje, prenosilac znanja, a studenti su pasivni slušaoci i primaoci tih znanja, savremene nastavne strategije omogućuju aktivno uključivanje studenata u nastavu, čime do izražaja dolazi njihova kreativnost, što je zapravo i cilj savremene nastave [10]. Inoviranje nastavnog rada, posebno primenom inovativnih metoda, uslovljeno je mnogobrojnim faktorima: opštim ciljem obrazovanja, didaktičkim ciljevima nastavnih časova, prirodom sadržaja i specifičnostima nastavnim materijom, uzrastom i individualnim karakteristikama studenata, ali i kompetencijama i ličnošću predavača [7]. Pri odabiru metoda rada neophodno je znati-kada (Koji nastavni ciljevi i sadržaji nastavnog programa odgovaraju kojoj metodi?), znati-za koga (Koja grupa učenika/studenata ima koristi ili štete od određene metode?), a za to je neophodno poznavanje unutrašnje logike metoda i njihovih ciljeva, ali i njihovih nedostataka i granica [3]. Činjenica je da novi pristupi obrazovanju otvaraju niz mogućnosti za dizajniranje kurikuluma, planiranje i organizovanje nastavnog rada, inoviranje nastavnih strategija i metoda, veću participaciju studenata, ali uvođenje inovativnih pristupa zahteva i izvesnu dozu opreza, i kritičkog pristupa, jer uvođenje inovacija ne dovodi nužno do inoviranja nastavnog procesa.

2. METOD RADA I REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita misljenje studenata o kvalitetu organizacije nastave na fakultetima Univerziteta u Beogradu.

Uzorak je činilo 332 studenata Univerziteta u Beogradu osnovnih i master studija i to 38% studenata iz grupacije društveno-humanističkih nauka, 37,3% studenata iz grupacije medicinskih nauka, 19,3% iz grupacije tehničkog-tehnoloških nauka i 5,4% studenata iz grupacije prirodno-matematičkih nauka.

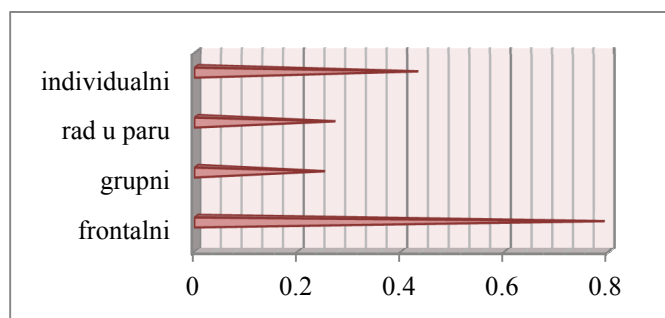
Za potrebe istraživanja korišćen je modifikovan Upitnik o kvalitetu visokog obrazovanja i ishodima učenja [9].

Grafikon 1 Zastupljenost metoda u nastavnom radu

Rezultati istraživanja pokazuju da je u visokoškolskoj nastavi najzastupljenija demonstracija putem prezentacija (70,10%), kao i monološka metoda -akademsko predavanje, (63,80%). Zatim slede dijaloška metoda - razgovor, diskusija (29,90%) i metoda teksta (18,10%), dok su najmanje zastupljene metode zasnovane na praktičnim aktivnostima (14,70%) (Grafikon 1). U odnosu na primenjivane oblike rada, rezultati pokazuju

(Grafikon 2) da je najdominantniji frontalni oblik rada (79 %), dok je najmanje zastupljen grupni oblik nastavnog rada (25%).

Grafikon 2 Zastupljenost oblika nastavnog rada

Da li visokoškolska nastava razvija kritičko mišljenje i sposobnost rešavanja problema, rezultati pokazuju (Tabela 1), da ispitanici smatraju da se tokom nastavnog procesa ne podstiče dovoljno kritičko mišljenje (56%), da nastavnici ne daju dovoljno jasna objašnjenja o tome zašto se rade određeni zadaci (50,9%), da se ne vrednuje sposobnost studenata da procene različite strategije u rešavanju problema i njihove ishode (43%), da nastavnici nedovoljno ohrabruju studente da samostalno donose zaključke i iznose mišljenja (37,9%), da predavanja nisu organizovana tako da pomažu da se nauči kako da se izdvoje važne i bitne informacije, pretpostavke i zaključci (50,3%), kao i da nastavnici delimično podstiču samostalnost studenata i postavljaju zadatke u kojima se traži logičko razmišljanje i povezivanje nastavnog sadržaja (46,3%). Na pitanje kako unaprediti kvalitet obrazovanja, ispitanici su u najvećem broju navodili neophodnost većeg povezivanja teorije i prakse i više praktičnih aktivnosti, češću evaluaciju kompetencija profesora, unapređivanje studijskih programa kao i inoviranje udžbeničke literature, kontinuirano praćenje rada studenata, bolju interakciju između nastavnika i studenata, više objektivnosti prilikom vrednovanja studenskog rada. Istraživanje je pokazalo da je 100% ispitanika upisalo željeni fakultet i studijski program, ali u pogledu zadovoljstva studijama i obrazovnim uslugama 63,3% ispitanika je iskazalo nezadovoljstvo organizacijom studija, 40,7% ispitanika smatra da predmeti koji se slušaju ne motivišu i ne podstiču interesovanje za upisane studije, 20,9% ispitanika smatra da je reforma pozitivno uticala na podizanje kvaliteta visokog obrazovanja i da je 70,6% ispitanika ponosno što su studenti Univerziteta u Beogradu.

Tabela 1. Uticaj visokoškolske nastave na razvoj kritičkog mišljenja i sposobnosti rešavanja problema po mišljenju studenata

Tvrđenje	Da	Delimično	Ne
Predavanja su organizovana tako da se na njima podstiče kritičko mišljenje studenata	18%	26%	56%
Nastavnici daju jasna objašnjenja o tome zašto se rade određeni zadaci.	24,3%	24,8%	50,9%
Visoko se vrednuje selekcija i organizacija relevantnih informacija za rešavanje konkretnog problema.	38,4%	23,2%	38,4%
Nastavnici ohrabruju studenta da samostalno razmišljaju, pronalaze argumente i donose zaključke.	33,9%	28,2%	37,9%
Predavanja su organizovana tako da pomažu da naučim kako da izdvojim važne i bitne informacije, pretpostavke i zaključke.	28,8%	20,9%	50,3%
Nastavnici više vrednuju kada se usvoji suština i razumeju važni koncepti, nego kada se zapamte veće količine informacija.	36%	20%	44%
Nastavnici se trude da osposobe student kako i gde da pronađu informacije važne za rešavanje određenog problema/zadatka	32,2%	21,5%	46,3%

3. ZAKLJUČAK

Potreba za inovacijama u obrazovanju postaje sve akutnija. Tome doprinosi činjenica da socijalno i ekonomsko blagostanje zemalja u sve većoj meri zavisi od kvaliteta obrazovanja svojih građana. Zato se od savremenih obrazovnih sistema očekuje da budu efikasni i da odgovore na mnogobrojne društvene izazove uz najbolju iskorišćenost raspoloživih resursa [2]. Istraživanje je ukazalo na neophodnost uvođenja inovativnih strategija, metoda i oblika rada, koji bi omogućili studentima da na adekvatniji način aktiviraju svoje psihofizičke potencijale, jačaju motivaciju i proširuju interesovanja, neguju emocije i volju, razvijaju poželjne moralne osobine, humanost i odgovornost [12]. Takođe, rezultati istraživanja upućuju na zaključak da nijedna reforma visokog obrazovanja neće adekvatno odgovoriti očekivanjima ako pedagoško-didaktička pitanja modernizacije visokoškolske nastave ne postanu prioritet.

4. LITERATURA

- [1] Bligh 1998: D. Bligh, *What's the use of lectures?* Exeter: Intellect Books.
- [2] Cornali, F. (2012), "*Effectiveness and efficiency of educational measures*", *Evaluation Practices, Indicators and Rhetoric*, 2 (3), 255-260
- [3] Helmke A. (2003.), "*Unterrichtsevaluation: Verfahren und Instrumente*", *Schulmanagement*, (Vrednovanje nastave: Metode i sredstva) Školski menadžment. 1, 8-11.
- [4] Ивић, И; Пешић, А; Антић, С. (2001). *Активно учење*. Београд: Институт за психологију.
- [5] Јешић, Д. (2010). *Стицање компетенција за нове улоге наставника у савременој школи и школи будућности*, Часопис за друштвене и природне науке, бр.1, стр. 195-199.
- [6] Johnson, D., & Johnson, R. (1989). *Cooperation and competition*. Edina, MN: Interaction
- [7] Ковачевић, Ј. (2000). *Облици наставног рада у школовању глуве деце*. Београд: ДДЦГ
- [8] Ковачевић, Ј., Радовановић, В., Јачова, З., Маћешић-Петровић, Д. (2018). *Заступљеност метода у настави глувих и наглувих ученика*. У: Исковић, Љ., Ковачевић, Т. (Ур.): *Специфичност оштећења слуха – кораци и искораци*, (119-134). Београд. Универзитет у Београду, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.
- [9] Lungulov, B. (2015). *Analiza ishoda učenja kao indikatora kvaliteta visokog obrazovanja* (doktorska disertacija), Univerzitet u Novom Sadu-Filozofski fakultet, odsek za pedagogiju
- [10] Nelson R. R. (2000). *Knowledge and Innovation Systems*, OECD Papers.
- [11] Terhart, E. (2001). *Metode poučavanja i učenja - uvod u probleme metodičke organizacije poučavanja i učenja*. Zagreb: Educa
- [12] Đukić, M. (2010). *Nova paradigm univerzitetske nastave kao izraz pedagoške reforme visokog obrazovanja*, Novi Sad: Filozofski fakulte, Zbornik odseka za pedagogiju, br 25